

EVROPSKA KOMISIJA

Bruselj, 8.6.2011
COM(2011) 326 konč.

2011/0154 (COD)

Predlog

DIREKTIVA EVROPSKEGA PARLAMENTA IN SVETA

o pravici do dostopa do odvetnika v kazenskem postopku in pravici do komunikacije v primeru prijetja

{SEC(2011) 686 konč.}
{SEC(2011) 687 konč.}

OBRAZLOŽITVENI MEMORANDUM

1. UVOD

1. Namen tega predloga direktive Evropskega parlamenta in Sveta je določiti skupne minimalne standarde pravic osumljenih in obtoženih oseb v kazenskih postopkih po vsej Evropski uniji, da imajo dostop do odvetnika in da lahko v primeru prijetja komunicirajo s tretjo osebo, na primer sorodnikom, delodajalcem ali konzularnim organom. Predlog je naslednji v vrsti ukrepov, določenih v Resoluciji Sveta z dne 30. novembra 2009 o načrtu za krepitev procesnih pravic osumljenih ali obtoženih oseb v kazenskih postopkih, ki je bil vključen v stockholmski program, ki ga je Evropski svet potrdil na zasedanju 10. in 11. decembra 2010. Komisija je v načrtu pozvana, naj predloge podaja „korak za korakom“. Ta predlog bi bilo zato treba razumeti kot del celovitega zakonodajnega svežnja, ki bo predstavljen v naslednjih nekaj letih in bo zagotovil minimalen nabor procesnih pravic v kazenskem postopku v Evropski uniji. Za ureditev vprašanja pravne pomoči, ki je bilo v načrtu združeno z vprašanjem dostopa do odvetnika, je zaradi posebnosti in zapletenosti teme potreben ločen predlog.
2. Prvi ukrep je Direktiva 2010/64/EU z dne 20. oktobra 2010 o pravici do tolmačenja in prevajanja¹.
3. Drugi ukrep bo direktiva o pravici do obveščenosti, o kateri trenutno potekajo pogajanja na podlagi predloga Komisije² in s katero bodo določena minimalna pravila glede pravice do obveščenosti posameznika o njegovih pravicah in obtožbi zoper njega ter pravice do vpogleda v spis zadeve.
4. Cilj tega predloga je podobno kot pri predhodnih dveh ukrepih izboljšati pravice osumljenih in obtoženih oseb. Skupni minimalni standardi, s katerimi bodo urejene te pravice, bi morali povečati medsebojno zaupanje pravosodnih organov in tako olajšati uporabo načela vzajemnega priznavanja. Določena stopnja združljivosti zakonodaj držav članic je ključna za izboljšanje pravosodnega sodelovanja v EU.
5. Predlog temelji na členu 82(2) Pogodbe o delovanju Evropske unije (PDEU). Navedeni člen določa, da lahko „Evropski parlament in Svet [...] z direktivami, sprejetimi po rednem zakonodajnem postopku, določita minimalna pravila, potrebna za lažje vzajemno priznavanje sodb in sodnih odločb ter policijsko in pravosodno sodelovanje v kazenskih zadevah s čezmejnimi posledicami. V teh pravilih se upoštevajo razlike med pravnimi sistemi in izročili držav članic.

Pravila se nanašajo na:

(a) vzajemno dopustnost dokazov med državami članicami;

(b) pravice posameznikov v kazenskem postopku;

(c) pravice žrtev kaznivih dejanj;

¹ UL L 280, 26.10.2010, str. 1.

² COM(2010) 392, 20.7.2010.

(d) [...].“

6. Člen 47 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah (Listina) določa pravico do nepristranskega sodišča. Člen 48 zagotavlja pravico do obrambe, ki ima enak pomen in področje uporabe kot pravice, zagotovljene s členom 6(3) Evropske konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (EKČP)³. Člen 6(3)(b) EKČP določa, da ima vsakdo, ki je obdolžen kaznivega dejanja, pravico, da ima „primeren čas in možnosti za pripravo svoje obrambe“, medtem ko je v členu 6(3)(c) zapisana pravica, „da se brani sam ali z zagovornikom po lastni izbiri“. Člen 14(3) Mednarodnega pakta o državljanskih in političnih pravicah (MPDPP)⁴ vsebuje zelo podobne določbe. Pravica do dostopa do odvetnika in pravica do komunikacije v primeru prijetja sta formalni varovali zoper trpinčenje in tako varujeta pred morebitno kršitvijo člena 3 EKČP (prepoved trpinčenja). S pravico do komunikacije v primeru prijetja se spodbuja pravica do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja iz člena 8 EKČP. Dunajska konvencija o konzularnih odnosih iz leta 1963⁵ določa, da ima tuji državljan ob prijetju ali priporu pravico zahtevati, naj se njegov konzulat obvesti o priporu, in pravico do obiskov konzularnih uradnikov.
7. Komisija je opravila oceno učinka v podporo temu predlogu. Poročilo o njej je na voljo na naslovu <http://ec.europa.eu/governance...>

2. OZADJE

8. Člen 6(3) Pogodbe o Evropski uniji (PEU) določa, da so temeljne pravice, kakor jih zagotavlja EKČP in kakor izhajajo iz ustavnega izročila, skupnega državam članicam, kot splošna načela del prava EU. Člen 6(1) PEU določa, da Evropska unija priznava pravice, svoboščine in načela iz Listine Evropske unije o temeljnih pravicah z dne 7. decembra 2000, prilagojene 12. decembra 2007⁶ v Strasbourgu, ki ima enako pravno veljavnost kot Pogodbi. Listina velja za institucije in države članice EU, ko izvajajo pravo Unije, na primer pri pravosodnem sodelovanju v kazenskih zadevah v Evropski uniji.
9. Komisija je leta 2004 predložila obsežen zakonodajni predlog⁷, ki je zajemal najpomembnejše pravice obdolžencev v kazenskih postopkih. Svet predloga ni sprejel.
10. Svet za pravosodje je 30. novembra 2009 sprejel načrt za krepitev procesnih pravic osumljenih ali obtoženih oseb v kazenskih postopkih⁸, v katerem je pozval k sprejetju ukrepov, ki zajemajo temeljne procesne pravice, in sicer na podlagi pristopa „korak za korakom“, ter pozval Komisijo, naj v ta namen poda predloge. Svet je potrdil, da na področju varstva temeljnih pravic posameznikov v kazenskih postopkih do danes na evropski ravni ni bilo storjeno dovolj. Vse koristi zakonodaje EU bo

³ UL C 303, 14.12.2007, str. 30. Pojasnila k Listini o temeljnih pravicah.

⁴ 999 U.N.T.S. 171. MPDPP je mednarodna konvencija o državljanskih in političnih pravicah, ki je bila na voljo za podpis dana 16. decembra 1966 z resolucijo Generalne skupščine Združenih narodov in so jo ratificirale vse države članice EU ter je zato zanje po mednarodnem pravu zavezujoča.

⁵ Zbirka pogodb Združenih narodov, zv. 596, str. 261.

⁶ UL C 303, 14.12.2007, str. 1.

⁷ COM(2004) 328, 28.4.2004.

⁸ UL C 295, 4.12.2009, str. 1.

mogoče čutiti šele, ko bodo vsi ukrepi pravno veljavni. Tretji in četrti ukrep iz načrta se nanašata na pravico do dostopa do odvetnika in pravico do komunikacije s tretjo osebo, na primer sorodnikom, delodajalcem ali konzularnim organom.

11. V stockholmskem programu, ki ga je Evropski svet sprejel na zasedanju 10. in 11. decembra 2009⁹, je bil ponovno potrjen pomen pravic posameznika v kazenskem postopku kot temeljnega načela Evropske unije in nujnega sestavnega dela medsebojnega zaupanja med državami članicami ter zaupanja javnosti v EU. Z varstvom temeljnih pravic posameznikov bodo odpravljene tudi ovire za prosto gibanje. V stockholmskem programu je načrt naveden kot sestavni del večletnega programa, Komisija pa je pozvana, naj poda predloge za njegovo hitro izvajanje.

3. PRAVICA DO DOSTOPA DO ODVETNIKA, KOT JE DOLOČENA V LISTINI IN EKČP

12. Člen 6 Listine – Pravica do svobode in varnosti – določa:

„Vsakdo ima pravico do svobode in varnosti.“

Člen 47 Listine – Pravica do učinkovitega pravnega sredstva in nepristranskega sodišča – določa:

„[...] Vsakdo ima pravico, da o njegovi zadevi pravično, javno in v razumnem roku odloča neodvisno, nepristransko in z zakonom predhodno ustanovljeno sodišče. Vsakdo ima možnost svetovanja, obrambe in zastopanja. [...]“

Člen 48 Listine – Domneva nedolžnosti in pravica do obrambe – določa:

„2. Vsakemu obdolžencu je zagotovljena pravica do obrambe.“

Listina na svojem področju uporabe zagotavlja in odraža ustrezne pravice, določene v EKČP.

Člen 6 EKČP – Pravica do poštenega sojenja – določa:

„(3) Kdor je obdolžen kaznivega dejanja, ima naslednje minimalne pravice:

(b) da ima primeren čas in možnosti za pripravo svoje obrambe;

(c) da se brani sam ali z zagovornikom po lastni izbiri [...]“.

13. Te določbe so bile pojasnjene z vrsto nedavnih sodb Evropskega sodišča za človekove pravice (ESČP). Sodišče je večkrat odločilo, da se člen 6 uporablja za predhodni postopek kazenskega postopka¹⁰ ter da je treba osumljencu ponuditi pomoč odvetnika v začetnih fazah policijskega zaslišanja¹¹ in takoj, ko mu je odvzeta prostost, ne glede na kakršno koli zaslišanje¹². Odločilo je tudi, da je treba ta jamstva uporabljati za priče, kadar so v resnici osumljene kaznivega dejanja, saj je formalna

⁹ UL C 115, 4.5.2010.

¹⁰ *Salduz proti Turčiji*, sodba z dne 27. novembra 2008, vloga št. 36391/02, točka 50.

¹¹ *Ibidem*, točka 52.

¹² *Dayanan proti Turčiji*, sodba z dne 13. januarja 2010, vloga št. 7377/03, točka 32.

opredelitev osebe ne bistvena.¹³ ESČP je v zadevi *Panovits*¹⁴ ugotovilo kršitev člena 6, ker so bile izjave, ki jih je osumljenec dal v odsotnosti svojega odvetnika, uporabljene za doseg obsodbe, čeprav niso bile edini razpoložljivi dokaz. Sodišče je ugotovilo, da so bile zaradi pomanjkanja pravne pomoči med zaslišanjem tožeče stranke omejene njene pravice do obrambe, ker ni bilo nujnih razlogov, ki ne vplivajo na splošno poštenost postopka.¹⁵ Število vloženih pravnih sredstev v zvezi s pravico do dostopa do odvetnika v zadnjih nekaj letih počasi narašča. Brez ustreznega izvajanja sodne prakse ESČP si bodo države članice verjetno nakopale precejšnje stroške zaradi plačila odškodnine, ki jo ESČP prisodi vlagateljem, ki v postopku uspejo¹⁶.

14. V skladu z mandatom, določenim v načrtu za krepitev procesnih pravic, ta direktiva določa minimalne zahteve na ravni EU glede pravice osumljenih in obtoženih oseb do dostopa do odvetnika. Tako podpira uporabo Listine o temeljnih pravicah, zlasti členov 6, 47 in 48 Listine, ter nadgrajuje člen 6 EKČP, kot ga razlaga ESČP.

4. PRAVICA DO KOMUNIKACIJE V PRIMERU PRIJETJA

15. Osumljena ali obtožena oseba, ki ji je bila odvzeta prostost, bi morala imeti pravico, da v primeru prijetja komunicira z vsaj eno osebo, ki jo imenuje sama, na primer z družinskim članom ali delodajalcem. Države članice bi morale zagotoviti tudi, da so pravni zastopniki otroka, ki je osumljen ali obtožen kaznivega dejanja, nemudoma obveščeni o priporu otroka in razlogih zanj, razen če je to v nasprotju z otrokovimi koristmi. Odstopanje od te pravice bi moralo biti mogoče le v strogo določenih okoliščinah.
16. Če priprta oseba ni državljan države članice, v kateri je priprta, bi morali biti o tem obveščeni konzularni organi njene matične države. Tuji osumljenci in obdolženci so lahko prepoznavna ranljiva skupina, ki včasih potrebuje dodatno varstvo, kot je zagotovljeno z Dunajsko konvencijo o konzularnih odnosih iz leta 1963, ki določa, da ima tuji državljan ob prijetju ali priporu pravico zahtevati, naj se njegov konzulat obvesti o priporu, in pravico do obiskov konzularnih uradnikov.

5 POSEBNE DOLOČBE

Člen 1 — Cilj

17. Cilj direktive je določiti pravila glede pravice osumljenih in obtoženih oseb ter oseb, zoper katere je bil izdan evropski nalog za prijetje, da imajo dostop do odvetnika v kazenskem postopku zoper njih, in pravila glede pravice osumljenih in obtoženih oseb, ki jim je bila odvzeta prostost, da v primeru prijetja komunicirajo s tretjo osebo.

¹³ *Brusco proti Franciji*, sodba z dne 14. oktobra 2010, vloga št. 1466/07, točka 47.

¹⁴ *Panovits proti Cipru*, sodba z dne 11. decembra 2008, vloga št. 4268/04, točke od 73 do 76.

¹⁵ *Ibidem*, točka 66.

¹⁶ Glej oceno učinka, ki je priložena temu predlogu, in sicer točko 7 na strani 12.

Člen 2 — Področje uporabe

18. Ta direktiva se uporablja od trenutka, ko pristojni organi države članice z uradnim obvestilom ali drugače osebo seznani, da je osumljena ali obtožena storitve kaznivega dejanja, in sicer do konca postopka (vključno z morebitnimi pravnimi sredstvi). 19. Postopki v zvezi z evropskim nalogom za prijetje¹⁷ so izrecno zajeti. V direktivi je navedeno, da se procesna jamstva iz členov 47 in 48 Listine ter členov 5 in 6 EKČP uporabljajo za postopke predaje, ki temeljijo na evropskem nalogu za prijetje.

Člen 3 — Pravica do dostopa do odvetnika v kazenskem postopku

20. Ta člen določa splošno načelo, da bi moral biti vsem osumljenim in obtoženim osebam v kazenskih postopkih nemudoma omogočen dostop do odvetnika za uresničevanje njihovih pravic do obrambe, in sicer pravočasno in na način, ki jim to omogoča. Dostop do odvetnika je treba dovoliti najpozneje ob odvzemu prostosti, in sicer nemudoma in glede na okoliščine posameznega primera. Ne glede na kakršen koli odvzem prostosti pa je treba dostop do odvetnika dovoliti ob zaslišanju. Prav tako ga je treba dovoliti pri procesnem dejanju ali dejanju zbiranja dokazov, ki zahteva ali dovoljuje navzočnost osumljene ali obtožene osebe, razen če bi bilo mogoče dokaze, ki jih je treba zbrati, v času do prihoda odvetnika ponarediti, odtujiti ali uničiti. Pri tem se upošteva sodna praksa ESČP, ki je določilo, da je treba osumljencu ponuditi pomoč odvetnika „že v začetnih fazah policijskega zaslišanja“ in takoj, ko mu je odvzeta prostost, ne glede na kakršno koli zaslišanje.

Člen 4 — Vsebina pravice do dostopa do odvetnika

21. Ta člen določa dejavnosti, ki jih mora imeti odvetnik, ki zastopa osumljeno ali obtoženo osebo, pravico izvajati, da bi zagotovil učinkovito uresničevanje pravic do obrambe. Te dejavnosti vključujejo ustrezno dolga in pogosta srečanja z osumljeno ali obtoženo osebo, da se zagotovi učinkovito uresničevanje pravic do obrambe; navzočnost pri vsakem zaslišanju ali obravnavi; navzočnost pri vsakem preiskovalnem dejanju ali dejanju zbiranja dokazov, pri katerem se v nacionalnem pravu zahteva ali izrecno dovoljuje navzočnost osumljene ali obtožene osebe, in sicer odvisno od zgoraj navedenih izjem, kadar lahko odlašanje vpliva na razpoložljivost dokazov; in dostop do kraja pripora, da preveri razmere v priporu. V določbah tega člena so upoštevane sodbe ESČP v zvezi z isto pravno podlago, v katerih je poudarjeno, da mora biti uresničevanje pravic do obrambe učinkovito, in v katerih so opredeljene dejavnosti¹⁸, ki jih mora imeti odvetnik, ki zastopa osumljeno ali obtoženo osebo, pravico izvajati.

Člen 5 — Pravica do komunikacije v primeru prijetja

22. Ta člen določa pravico oseb, ki jim je bila odvzeta prostost v kazenskem postopku, da v primeru prijetja nemudoma komunicirajo z vsaj eno osebo, ki jo imenujejo same in ki je najverjetneje sorodnik ali delodajalec, da se jih obvesti o priporu. Pravni zastopniki otrok, ki jim je bila odvzeta prostost, bi morali biti nemudoma obveščeni o

¹⁷ Okvirni sklep Sveta z dne 13. junija 2002 o evropskem nalogu za prijetje in postopkih predaje med državami članicami (2002/584/PNZ) (UL L 190, 18.7.2002, str. 1).

¹⁸ *Dayanan proti Turčiji*, sodba z dne 13. januarja 2010, vloga št. 7377/03, točka 32.

otrokovem priporu in razlogih zanj, razen če je to v nasprotju z otrokovimi koristmi. Priprta oseba mora biti obveščena o obvestitvi in njenem rezultatu, to pa je treba tudi evidentirati. Če z osebo, ki jo je imenovala priprta oseba, kljub vsem prizadevanjem ni mogoče komunicirati ali je obvestiti (na primer, če se ne oglasi na telefon), je treba priprto osebo obvestiti o dejstvu, da navedena oseba ni bila obveščena. Vse posledice je treba določiti v nacionalnem pravu. Odstopanje od te pravice je mogoče samo v določenih okoliščinah, določenih v členu 8. V določbah tega člena so upoštevani poziv Evropske komisije, naj pravosodni sistem v Evropi postane bolj otroku prijazen¹⁹, dejstvo, da je odbor za preprečevanje mučenja pravico do obvestitve o priporu večkrat opredelil kot pomembno varovalo zoper trpinčenje, ter določbe smernic odbora ministrov Sveta Evrope za otrokom prijazno sodno varstvo²⁰.

Člen 6 — Pravica do komunikacije s konzularnimi ali diplomatskimi organi

23. S tem členom je potrjena pravica do komunikacije s konzularnimi organi. Dolžnost držav članic je zagotoviti, da imajo vsi priprti tujci možnost, da so na njihovo željo o priporu obveščeni konzularni organi države njihovega državljanstva. Odstopanje od te pravice je mogoče samo v določenih okoliščinah iz člena 8.

Člen 7 — Zaupnost

24. Pravice do obrambe so zaščitene z obveznostjo zagotoviti, da je vsa komunikacija v kakršni koli obliki med osumljeno ali obtoženo osebo in njenim odvetnikom popolnoma zaupna brez možnosti za odstopanje. ESČP je kot enega od ključnih dejavnikov za odvetnikovo učinkovito zastopanje interesov stranke opredelilo načelo varstva zaupnosti informacij, ki si jih izmenjata. Odločilo je, da je zaupna komunikacija z odvetnikom zaščitena z EKČP kot pomembno varovalo posameznikove pravice do obrambe.²¹

Člen 8 — Odstopanja

25. Zaradi bistvenega pomena pravic, določenih v tej direktivi, naj odstopanja za države članice načeloma ne bi bila mogoča. Vendar pa je s sodno prakso ESČP dopuščeno določeno odstopanje od člena 3, člena 4(1) do (3) ter členov 5 in 6 v zvezi z začetnimi fazami kazenskega postopka. ESČP je ugotovilo, da pravica osebe, obtožene kaznivega dejanja, da jo učinkovito zagovarja odvetnik, sicer ni absolutna, vendar pa bi morala biti vsaka izjema od uresničevanja te pravice jasno opredeljena in strogo časovno omejena²², obtoženega pa z vidika celotnega postopka ne bi smela prikrajšati za pošteno sojenje²³. Ta določba izhaja iz te sodne prakse in državam članicam dovoljuje odstopanje od pravice do dostopa do odvetnika samo v izjemnih okoliščinah, pri čemer je treba upoštevati nujne razloge in procesna jamstva. Vsako odstopanje mora biti utemeljeno z nujnimi razlogi, povezanimi z nujno potrebo po odvrnitvi nevarnosti za življenje ali telesno celovitost enega človeka ali več ljudi. Poleg tega mora biti vsako odstopanje v skladu z načelom sorazmernosti, kar

¹⁹ Sporočilo Komisije o Agendi EU za otroke pravice — COM(2011) 60, 15.2.2011.

²⁰ Smernice Sveta Evrope za otrokom prijazno sodno varstvo z dne 17. oktobra 2010.

²¹ *Castravet proti Moldaviji*, sodba z dne 13. marca 2007, vloga št. 23393/05, točka 49, *Istratii in drugi proti Moldaviji*, sodba z dne 27. marca 2007, vloge št. 8721/05, 8705/05, 8742/05, točka 89.

²² *Salduz proti Turčiji*, sodba z dne 27. novembra 2008, vloga št. 36391/02, točka 55.

²³ *Ibidem*, točka 52.

pomeni, da mora pristojni organ vedno izbrati možnost, s katero je pravica do dostopa do odvetnika najmanj omejena, in čim bolj omejiti čas trajanja omejitve. V skladu s sodno prakso ESČP ne sme nobeno odstopanje temeljiti izključno na vrsti ali resnosti kaznivega dejanja, pristojni organ pa mora vsako odločitev o odstopanju presoditi za vsak primer posebej. Vsekakor ne sme nobeno odstopanje ogroziti poštenosti postopka, izjave, ki jih izreče oseba v odsotnosti odvetnika, pa se ne smejo nikoli uporabiti kot dokazi zoper njo. Nazadnje se s to določbo zahteva, da so odstopanja lahko dovoljena le z obrazloženim sklepom pravosodnega organa, kar pomeni, da odločitve ne morejo sprejeti policijski ali drugi organi kazenskega pregona, ki se v skladu z nacionalnim pravom in EKČP ne štejejo za pravosodne organe. Isto načelo in enake omejitve se uporabljajo za odstopanja od pravice do komunikacije s tretjo osebo v primeru prijeteja.

Člen 9 — Odpoved pravici

26. ESČP je odločilo, da mora biti odpoved pravici prostovoljna, nedvoumno ugotovljena in podprta z minimalnimi jamstvi, sorazmernimi z njenim pomenom, če naj bi bila učinkovita za namene EKČP.²⁴ Ta sodna praksa je upoštevana v členu 9, ki določa, da mora biti odpoved pravici (dejstvo in okoliščine katere morajo biti evidentirani) prostovoljna in nedvoumna ter dana ob popolnem zavedanju o njenih posledicah, s katerimi se oseba seznani na podlagi pravnega svetovanja o takih posledicah ali kako drugače. Oseba mora prav tako biti sposobna razumeti posledice.

Člen 10 — Osebe, ki niso osumljene in obtožene osebe

27. Ta člen določa varstvo in pravna sredstva za osebe, kot so priče, ki med zaslišanjem ali obravnavo postanejo osumljene ali obtožene osebe. To temelji na sodni praksi ESČP, v skladu s katero je treba jamstvo za pošteno sojenje, vključno z dostopom do odvetnika, uporabljati za priče, kadar so v resnici osumljene storitve kaznivega dejanja, ker je formalna opredelitev osebe nebitvena.²⁵

Člen 11 — Pravica do odvetnika v postopkih na podlagi evropskega naloga za prijetje

28. V tem členu se upošteva pooblastilo iz člena 82(2) Pogodbe za sprejetje direktiv o minimalnih pravilih, „potrebn[ih] za lažje vzajemno priznavanje sodb in sodnih odločb ter policijsko in pravosodno sodelovanje v kazenskih zadevah s čezmejnimi posledicami“. Izboljšanje sistema evropskega naloga za prijetje je osrednje načelo tretjega poročila Komisije o izvajanju Okvirnega sklepa Sveta o evropskem nalogu za prijetje²⁶. Ta člen temelji na členu 11 Okvirnega sklepa 2002/584/PNZ²⁷ o evropskem nalogu za prijetje, ki določa, da ima oseba, ki je bila prijeta na podlagi evropskega naloga za prijetje, pravico do pravnega zastopnika v skladu z notranjim pravom izvršitvene države članice. Ta določba ne bo ogrozila vzajemnega

²⁴ *Saldaz proti Turčiji*, sodba z dne 27. novembra 2008, vloga št. 36391/02, točka 59, *Panovits proti Cipru*, sodba z dne 11. decembra 2008, vloga št. 4268/04, točka 68, *Yoldaş proti Turčiji*, sodba z dne 23. februarja 2010, vloga št. 27503/04, točka 52.

²⁵ *Brusco proti Franciji*, sodba z dne 14. oktobra 2010, vloga št. 1466/07, točka 47.

²⁶ Poročilo Komisije Evropskemu parlamentu in Svetu o izvajanju Okvirnega sklepa Sveta z dne 13. junija 2002 o evropskem nalogu za prijetje in postopkih predaje med državami članicami od leta 2007, COM(2011) 175, 11.4.2011.

²⁷ UL L 190, 18.7.2002, str. 1.

priznavanja. Odvetnik v odreditveni državi članici na tej stopnji ne bo obravnaval utemeljenosti zadeve, saj bo njegova vloga omejena na to, da zahtevani osebi omogoči uresničevanje njenih pravic na podlagi Okvirnega sklepa. Odvetnik v odreditveni državi članici bo torej moral zagotoviti pomoč in informacije odvetniku v izvršitveni državi članici.

Spodbujanje medsebojnega zaupanja, ki je bistveno za vzajemno priznavanje, je doseženo z zagotovitvijo, da se o prijetju osebe na podlagi evropskega naloga za prijetje obvesti odreditvena država članica in da lahko interese te osebe pomaga uresničiti odvetnik v odreditveni državi članici, ki pomaga odvetniku v izvršitveni državi članici, da bi ta oseba kar najučinkoviteje uresničevala svoje pravice v izvršitveni državi članici v skladu z Okvirnim sklepom Sveta 2002/584/PNZ. S tako pomočjo je mogoče olajšati učinkovito uresničevanje pravic oseb na podlagi Okvirnega sklepa v izvršitveni državi članici, zlasti možnost sklicevanja na razloge za neizvršitev evropskega naloga za prijetje na podlagi členov 3 in 4, na primer: pomoč odvetnika v odreditveni državi članici je lahko pomembna za predložitev dokazov o predhodni obsodbi, ki bi vodila do uporabe načela „*ne bis in idem*“ na podlagi člena 3(2). Postopki za izvršitev evropskega naloga za prijetje se ne bodo zavlekli, saj ta člen ne vpliva na roke, določene v Okvirnem sklepu. Nasprotno, vključenost odvetnika v odreditveni državi članici bo privedla do hitrejšega soglasja, saj bo zahtevana oseba prejela popolnejše informacije o postopku v odreditveni državi članici in posledicah svojega soglasja.

Člen 12 — Pravna pomoč

29. Člen 47(3) Listine določa:

„Osebam, ki nimajo zadostnih sredstev, se odobri pravna pomoč, kolikor je ta potrebna za učinkovito zagotovitev dostopa do sodnega varstva.“

Člen 6(3) EKČP določa, da ima vsakdo, ki je obdolžen kaznivega dejanja, pravico do brezplačne pravne pomoči, „če nima dovolj sredstev za plačilo zagovornika, [...] če to zahtevajo interesi pravičnosti“.

Čeprav namen te direktive ni ureditev vprašanja pravne pomoči, direktiva vsebuje določbo, na podlagi katere države članice še naprej uporabljajo svoje nacionalne sisteme pravne pomoči. Ti nacionalni sistemi pravne pomoči morajo biti v skladu z Listino in EKČP. Poleg tega države članice ne smejo uporabljati manj ugodnih pogojev za pravno pomoč v primerih, v katerih je dostop do odvetnika zagotovljen na podlagi te direktive, v primerjavi s primeri, v katerih je dostop do odvetnika omogočalo že nacionalno pravo.

Člen 13 — Pravna sredstva v primeru kršitev pravice do dostopa do odvetnika

30. V tem členu se upošteva sodna praksa ESČP, v skladu s katero je najustreznejša oblika odprave krivice zaradi kršitve pravice do poštenega sojenja iz EKČP zagotovitev, da se osumljena ali obtožena oseba, kolikor je mogoče, vrne v stanje, v katerem bi bila, če njene pravice ne bi bile kršene²⁸. ESČP je odločilo, da tudi kadar lahko nujni razlogi izjemoma upravičujejo zavrnitev dostopa do odvetnika, taka

²⁸ *Salduz proti Turčiji*, sodba z dne 27. novembra 2008, vloga št. 36391/02, točka 72.

omejitev – ne glede na razloge zanjo – ne sme neupravičeno posegati v pravice obtožene osebe na podlagi člena 6 EKČP, poseg v take pravice pa bo načeloma nepopravljiv, kadar bodo obremenilne izjave, dane med policijskim zaslišanjem brez dostopa do odvetnika, uporabljene za obsodbo²⁹. Zato ta člen načeloma prepoveduje uporabo dokazov, pridobljenih, kadar je bil dostop do odvetnika zavrnjen, razen v tistih izjemnih primerih, ko uporaba takšnih dokazov ne bo vplivala na pravice do obrambe

Člen 14 — Določba o prepovedi poslabšanja položaja

31. Namen tega člena je zagotoviti, da določitev skupnih minimalnih standardov v skladu s to direktivo ne zniža standardov v posameznih državah članicah in da se ohranijo standardi iz Listine in EKČP. Ker ta direktiva določa minimalna pravila v skladu s členom 82 PDEU, lahko države članice svobodno določijo višje standarde od tistih, ki so določeni v tej direktivi.

Člen 15 — Prenos

32. S tem členom se zahteva, naj države članice do xx/xx/20xx direktivo prenesejo v nacionalno zakonodajo in do istega dne Komisiji pošljejo besedilo določb, s katerimi jo prenašajo v nacionalno zakonodajo.

Člen 16 — Začetek veljavnosti

33. Ta člen določa, da začne direktiva veljati dvajseti dan po objavi v *Uradnem listu Evropske unije*.

6. NAČELO SUBSIDIARNOSTI

34. Države članice ne morejo same zadostno doseči cilja predloga, saj se natančen način in izbira časa za pravico do dostopa do odvetnika v kazenskih postopkih po Evropski uniji še vedno precej razlikujeta. Ker je namen predloga spodbujati medsebojno zaupanje, bodo samo z ukrepom, ki ga bo sprejela Evropska unija, vzpostavljeni skladni skupni minimalni standardi, ki se bodo uporabljali po vsej Evropski uniji. Da bi okrepili medsebojno zaupanje, bodo s predlogom približana procesna pravila držav članic glede časa in načina dostopa do odvetnika za osumljene in obtožene osebe ter osebe, zoper katere je bil izdan evropski nalog za prijetje. Predlog je zato v skladu z načelom subsidiarnosti.

7. NAČELO SORAZMERNOSTI

35. Predlog je v skladu z načelom sorazmernosti, saj ne presega minimuma, ki je potreben za uresničitev navedenega cilja na evropski ravni, in tega, kar je potrebno za ta namen.

²⁹ *Salduz proti Turčiji*, sodba z dne 27. novembra 2008, vloga št. 36391/02, točka 55.

Predlog

DIREKTIVA EVROPSKEGA PARLAMENTA IN SVETA

o pravici do dostopa do odvetnika v kazenskem postopku in pravici do komunikacije v primeru prijetja

EVROPSKI PARLAMENT IN SVET EVROPSKE UNIJE STA –

ob upoštevanju Pogodbe o delovanju Evropske unije in zlasti člena 82(2) Pogodbe,

ob upoštevanju predloga Evropske komisije,

po posredovanju osnutka zakonodajnega akta nacionalnim parlamentom,

ob upoštevanju mnenja Evropskega ekonomsko-socialnega odbora³⁰,

ob upoštevanju mnenja Odbora regij³¹,

v skladu z rednim zakonodajnim postopkom,

ob upoštevanju naslednjega:

- (1) Člen 47 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah (v nadaljnjem besedilu: Listina), člen 6 Evropske konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (v nadaljnjem besedilu: EKČP) ter člen 14 Mednarodnega pakta o državljanskih in političnih pravicah (v nadaljnjem besedilu: MPDPP) določajo pravico do poštenega sojenja. Člen 48 Listine zagotavlja upoštevanje pravic do obrambe.
- (2) Načelo vzajemnega priznavanja sodb in sodnih odločb je temelj pravosodnega sodelovanja v kazenskih zadevah v Uniji.
- (3) Vzajemno priznavanje je lahko učinkovito le ob medsebojnem zaupanju, za kar so potrebna podrobna pravila o varstvu procesnih pravic in jamstev, ki izvirajo iz Listine, EKČP in MPDPP. S skupnimi minimalnimi pravili bi bilo treba okrepiti zaupanje v sisteme kazenskega pravosodja vseh držav članic, to pa bi moralo voditi do učinkovitejšega pravosodnega sodelovanja v duhu medsebojnega zaupanja in do spodbujanja kulture temeljnih pravic v Uniji. Z njimi bi bilo treba odpraviti tudi ovire za prosto gibanje državljanov. Taka skupna minimalna pravila bi bilo treba uporabljati za pravico do dostopa do odvetnika in pravico do komunikacije v primeru prijetja.

³⁰ UL C , , str. .

³¹ UL C , , str. .

- (4) Čeprav so države članice pogodbenice EKČP in MPDPP, izkušnje kažejo, da to samo po sebi ne zagotavlja vedno zadostnega zaupanja v sisteme kazenskega pravosodja drugih držav članic.
- (5) Svet je 30. novembra 2009 sprejel načrt za krepitev procesnih pravic osumljenih ali obtoženih oseb v kazenskih postopkih (v nadaljnjem besedilu: načrt)³². Evropski svet je v stockholmskem programu, ki je bil sprejet 11. decembra 2009³³, pozdravil načrt in ga vključil v stockholmski program (točka 2.4). V načrtu je na podlagi pristopa „korak za korakom“ predvideno sprejetje ukrepov glede pravice do prevajanja in tolmačenja³⁴, pravice do obveščenosti o pravicah in obtožbi³⁵, pravice do pravnega svetovanja in pravne pomoči, pravice do komuniciranja s sorodniki, delodajalci in konzularnimi organi ter posebnega varstva za osumljene ali obtožene osebe, ki spadajo med ranljive osebe. V načrtu je poudarjeno, da je vrstni red pravic samo okvirjen, kar pomeni, da se lahko spreminja glede na prednostne naloge. Načrt je zasnovan tako, da deluje kot celota; njegove koristi bodo popolnoma očitne šele, ko bodo izvedeni vsi njegovi sestavni deli.
- (6) Ta direktiva določa minimalna pravila glede pravice do dostopa do odvetnika in pravice do komunikacije s tretjo osebo v primeru prijete, v kazenskem postopku in postopku za izvršitev evropskega naloga za prijete, razen v upravnih postopkih, v katerih se izrekajo sankcije, kot sta konkurenčni postopek ali davčni postopek. S tem spodbuja uporabo Listine, zlasti členov 4, 6, 7, 47 in 48, ter nadgrajuje člene 3, 5, 6 in 8 EKČP, kot jih razlaga Evropsko sodišče za človekove pravice.
- (7) Pravica do dostopa do odvetnika je zapisana v členu 6 EKČP in členu 14(2) MPDPP. Pravica do komunikacije s tretjo osebo je eno od pomembnih varoval zoper trpinčenje, ki je prepovedano s členom 3 EKČP, pravica, da se o priporu posameznika obvesti njegov konzulat, pa temelji na Dunajski konvenciji o konzularnih odnosih iz leta 1963. S to direktivo bi morala biti olajšana uporaba navedenih pravic v praksi, da bi se zavarovala pravica do poštenega postopka.
- (8) Evropsko sodišče za človekove pravice je do zdaj dosledno odločalo, da mora imeti osumljena ali obtožena oseba dostop do odvetnika v začetnih fazah policijskega zaslišanja in vsekakor od začetka pripora, da bi se zavarovala pravica do poštenega sojenja, zlasti privilegij zoper samoobtožbo, ter preprečilo trpinčenje.
- (9) Podobna pravica do navzočnosti odvetnika bi morala biti dovoljena vsakokrat, ko se z nacionalnim pravom izrecno dovoljuje ali zahteva navzočnost osumljene ali obtožene osebe pri procesnem dejanju ali zbiranju dokazov, kot je preiskava. V teh primerih se lahko z navzočnostjo odvetnika okrepijo pravice do obrambe, ne da bi to vplivalo na potrebo po ohranitvi zaupnosti nekaterih preiskovalnih dejanj, ker navzočnost osebe izključuje zaupnost zadevnih dejanj. Ta pravica ne bi smela vplivati na potrebo po zavarovanju dokazov, za katere obstaja velika verjetnost, da bodo ponarejeni, odtujeni ali uničeni, če bo moral pristojni organ čakati na prihod odvetnika.

³² UL C 295, 4.12.2009, str. 1.

³³ UL C 115, 4.5.2010.

³⁴ Direktiva 2010/64/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 20. oktobra 2010 o pravici do tolmačenja in prevajanja v kazenskih postopkih (UL L 280, 26.10.2010, str. 1).

³⁵ Direktiva 2011/XXX/EU Evropskega parlamenta in Sveta o pravici do obveščenosti v kazenskem postopku.

- (10) Da bi bil dostop do odvetnika učinkovit, bi moral vključevati možnost, da odvetnik izvede vrsto dejavnosti, ki so povezane s pravnim svetovanjem, kot je odločilo Evropsko sodišče za človekove pravice. To bi moralo obsegati dejavno sodelovanje pri vsakem zaslišanju ali obravnavi, sestanke s strankami za pogovor o zadevi in pripravo obrambe, iskanje razbremenilnih dokazov, podporo stranki v stiski in nadzor nad razmerami v priporu.
- (11) Trajanje in pogostnost sestankov med osumljeno ali obtoženo osebo in njenim odvetnikom sta odvisna od okoliščin posameznega postopka, zlasti od zapletenosti zadeve in zadevnih procesnih korakov. Zato na splošno ne bi smela biti omejena, saj bi to lahko škodovalo učinkovitemu uresničevanju pravic do obrambe.
- (12) Osumljene ali obtožene osebe, ki jim je bila odvzeta prostost, bi morale imeti pravico, da v primeru prijetja nemudoma komunicirajo z osebo po njihovi izbiri, na primer družinskim članom ali delodajalcem, da jo obvestijo o priporu.
- (13) Osumljene ali obtožene osebe, ki jim je bila odvzeta prostost, bi morale imeti tudi pravico do komunikacije z ustreznimi konzularnimi ali diplomatskimi organi. Pravica do konzularne pomoči je določena s členom 36 Dunajske konvencije o konzularnih odnosih iz leta 1963, v katerem je to pravica držav do dostopa do njihovih državljanov. S to direktivo je pravica podeljena priprti osebi, če ta to želi.
- (14) Ker je zaupnost komunikacije med osumljeno ali obtoženo osebo in njenim odvetnikom ključna za zagotovitev učinkovitega uresničevanja pravic do obrambe, bi bilo treba zahtevati, naj države članice podprejo in zavarujejo zaupnost sestankov med odvetnikom in stranko ter vse druge oblike komunikacije, dovoljene po nacionalnem pravu. Izjem v zvezi z zaupnostjo ne bi smelo biti.
- (15) Odstopanja od pravice do dostopa do odvetnika in pravice do komunikacije v primeru prijetja bi morala biti dovoljena samo v izjemnih okoliščinah v skladu s sodno prakso Evropskega sodišča za človekove pravice, kadar obstajajo nujni razlogi, povezani z nujno potrebo po preprečitvi resnih škodljivih posledic za življenje ali telesno celovitost druge osebe, in kadar ni drugih manj omejevalnih sredstev za doseg enakega rezultata, kot sta v primerih tveganja tajnega dogovarjanja zamenjava odvetnika, ki ga je izbrala osumljena ali obtožena oseba, ali imenovanje druge tretje osebe za komunikacijo.
- (16) Vsako tako odstopanje lahko privede le do čim bolj omejene odložitve prvotnega dostopa do odvetnika in ne sme vplivati na vsebino te pravice. Odstopanje bi moral za vsak primer posebej presoditi pristojni pravosodni organ in obrazložiti svojo odločitev.
- (17) Odstopanja ne bi smela vplivati na pravico do poštenega sojenja in zlasti ne bi smela nikoli privedi do tega, da bi bile izjave, ki bi jih osumljena ali obtožena oseba dala v odsotnosti svojega odvetnika, uporabljene za doseg njene obsodbe.
- (18) Osumljeni ali obtoženi osebi bi moralo biti dovoljeno, da se odpove pravici do odvetnika, če se v celoti zaveda posledic odpovedi, zlasti ker se je pred to odločitvijo sestala z odvetnikom in je sposobna razumeti te posledice, ter če je odpoved dana prostovoljno in nedvoumno. Osumljena ali obtožena oseba bi morala imeti pravico, da odpoved kadar koli med postopkom prekliče.

- (19) Vsaki osebi, ki jo pristojni organ zasliši in ni osumljena ali obtožena oseba, na primer priči, bi moral biti takoj omogočen dostop do odvetnika, če je po mnenju organa med zaslišanjem postala osumljena oseba, nobena izjava, ki jo je dala, preden je postala osumljena ali obtožena oseba, pa se ne bi smela uporabiti zoper njo.
- (20) Za izboljšanje delovanja pravosodnega sodelovanja v Evropski uniji bi morale pravice, ki jih zagotavlja ta direktiva, *mutatis mutandis* veljati tudi v postopkih za izvrševanje evropskega naloga za prijetje v skladu z Okvirnim sklepom Sveta 2002/584/PNZ z dne 13. junija 2002 o evropskem nalogu za prijetje in postopkih predaje med državami članicami³⁶.
- (21) Oseba, zoper katero je bil izdan evropski nalog za prijetje, bi morala imeti pravico do dostopa do odvetnika v izvršitveni državi članici, da bi lahko učinkovito uresničevala svoje pravice na podlagi Okvirnega sklepa Sveta 2002/584/PNZ.
- (22) Navedena oseba bi morala imeti tudi možnost, da odvetnik v odreditveni državi članici pomaga odvetniku v izvršitveni državi članici v posebnih primerih med postopki predaje brez vpliva na roke, določene v Okvirnem sklepu Sveta 2002/584/PNZ. Navedeni odvetnik bi moral imeti možnost pomagati odvetniku v izvršitveni državi članici pri uresničevanju pravic osebe na podlagi Okvirnega sklepa Sveta 2002/584/PNZ v izvršitveni državi članici, zlasti v zvezi z razlogi za zavrnitev izvršitve na podlagi členov 3 in 4 navedenega sklepa. Ker evropski nalog za prijetje temelji na načelu vzajemnega priznavanja, to ne bi smelo privedi do pravice do izpodbijanja utemeljenosti zadeve v izvršitveni državi članici. Ker pravice do obrambe in vzajemno priznavanje niso nezdružljivi, se bo z okrepitvijo pravic do poštenega sojenja v izvršitveni in odreditveni državi članici povečalo medsebojno zaupanje.
- (23) Da bi bila pravica do dostopa do odvetnika v odreditveni državi članici učinkovita, bi moral izvršitveni pravosodni organ takoj obvestiti odreditveni pravosodni organ o prijetju osebe in njeni zahtevi za dostop do odvetnika v odreditveni državi članici.
- (24) Ker za zdaj ni zakonodajnega akta EU o pravni pomoči, bi morale države članice še naprej uporabljati svoje nacionalne določbe o pravni pomoči, ki bi morale biti v skladu z Listino, EKČP in sodno prakso Evropskega sodišča za človekove pravice. Kadar je z novimi nacionalnimi določbami, sprejetimi za izvajanje te direktive, podeljena širša pravica do dostopa do odvetnika, kot je bila prej na voljo na podlagi nacionalnega prava, bi bilo treba uporabljati trenutno veljavna pravila o pravni pomoči brez razlikovanja med obema položajema.
- (25) Na podlagi načela učinkovitosti prava EU bi bilo treba zahtevati, naj države članice uvedejo ustrezna in učinkovita pravna sredstva v primeru kršitve pravice, ki je posameznikom podeljena s pravom Unije.
- (26) Evropsko sodišče za človekove pravice je do zdaj dosledno odločalo, da je treba vse škodljive posledice, ki izhajajo iz kršitve pravice do odvetnika, odpraviti tako, da se oseba vrne v stanje, v katerem bi bila, če pravica ne bi bila kršena. To lahko zahteva ponovno sojenje ali enakovredne ukrepe, če je bila pravnomočna obsodba sprejeta ob kršitvi pravice do odvetnika.

³⁶ UL L 190, 18.7.2002, str. 1

- (27) Ker je Evropsko sodišče za človekove pravice ugotovilo, da uporaba obremenilne izjave, ki jo je osumljena ali obtožena oseba dala v odsotnosti odvetnika, nepopravljivo škoduje pravicam do obrambe, bi bilo treba načeloma zahtevati, naj države članice prepovejo uporabo vseh izjav, danih ob kršitvi pravice do dostopa do odvetnika, kot dokazov zoper osumljeno ali obtoženo osebo, razen če uporaba takšnih dokazov ne bi vplivala na pravice do obrambe. To ne bi smelo vplivati na uporabo izjav za druge namene, dovoljene na podlagi nacionalnega prava, kot je potreba po izvedbi nujnih preiskovalnih dejanj ali preprečitvi storitve drugih kaznivih dejanj ali povzročitve resnih škodljivih posledic za katero koli osebo.
- (28) Ta direktiva določa minimalna pravila. Države članice lahko razširijo pravice iz te direktive za zagotovitev višje ravni varstva v primerih, ki v tej direktivi niso izrecno obravnavani. Raven varstva ne sme biti nikoli nižja od standardov, ki so določeni z Listino in EKČP ter kot so razloženi v sodni praksi Evropskega sodišča za človekove pravice.
- (29) Ta direktiva podpira temeljne pravice in načela, priznane z Listino Evropske unije o temeljnih pravicah, vključno s prepovedjo mučenja ter nečloveškega in ponižujočega ravnanja, pravico do svobode in varnosti, spoštovanjem zasebnega in družinskega življenja, pravico do osebne celovitosti, otrokovimi pravicami, vključenostjo invalidov, pravico do učinkovitega pravnega sredstva in nepristranskega sodišča, domnevo nedolžnosti in pravico do obrambe. To direktivo je treba izvajati v skladu s temi pravicami in načeli.
- (30) S to direktivo se spodbujajo otrokove pravice in upoštevajo smernice Sveta Evrope za otrokom prijazno sodno varstvo, zlasti njihove določbe o obveščeniosti in svetovanju. Z direktivo se zagotavlja, da se otroci ne morejo odpovedati svojim pravicam na podlagi te direktive, kadar niso sposobni razumeti posledic odpovedi. Pravni zastopniki osumljenega ali obtoženega otroka bi morali biti vedno nemudoma obveščeni o njegovem priporu in razlogih zanj, razen če je to v nasprotju z otrokovimi koristmi.
- (31) Države članice bi morale zagotoviti, da se določbe te direktive, kadar ustrezajo pravicam, zagotovljenim z EKČP, izvajajo skladno z določbami EKČP in kot se razvijajo s sodno prakso Evropskega sodišča za človekove pravice.
- (32) Ker države članice cilja doseganja skupnih minimalnih standardov ne morejo doseči enostransko, naj bo to na nacionalni, regionalni ali lokalni ravni, temveč je ta cilj mogoče doseči le na ravni Evropske unije, lahko Evropski parlament in Svet sprejmeta ukrepe v skladu z načelom subsidiarnosti iz člena 5 Pogodbe o Evropski uniji. V skladu z načelom sorazmernosti iz navedenega člena ta direktiva ne presega tistega, kar je potrebno za doseganje navedenega cilja.
- (33) [V skladu s členi 1, 2, 3 in 4 Protokola o stališču Združenega kraljestva in Irske glede območja svobode, varnosti in pravice, ki je priložen Pogodbi o Evropski uniji in Pogodbi o delovanju Evropske unije, sta Združeno kraljestvo in Irska uradno izrazila željo po sodelovanju pri sprejetju in uporabi te direktive] ALI [Brez poseganja v člen 4 Protokola o stališču Združenega kraljestva in Irske glede območja svobode, varnosti in pravice, ki je priložen Pogodbi o Evropski uniji in Pogodbi o delovanju Evropske

unije, Združeno kraljestvo in Irska ne bosta sodelovala pri sprejetju te direktive in ju ta ne bo zavezovala oziroma jima je ne bo treba uporabljati].³⁷

- (34) V skladu s členoma 1 in 2 Protokola o stališču Danske, ki je priložen Pogodbi o Evropski uniji in Pogodbi o delovanju Evropske unije, Danska ne bo sodelovala pri sprejetju te direktive in je ta zato ne bo zavezovala oziroma ji je ne bo treba uporabljati –

SPREJELA NASLEDNJO DIREKTIVO:

Člen 1 **Cilj**

Ta direktiva določa pravila glede pravice osumljenih in obtoženih oseb v kazenskem postopku ter oseb v postopku na podlagi Okvirnega sklepa Sveta 2002/584/PNZ do dostopa do odvetnika in komunikacije s tretjo osebo v primeru prijetja.

Člen 2 **Področje uporabe**

1. Ta direktiva se uporablja od trenutka, ko pristojni organi države članice osebo z uradnim obvestilom ali drugače seznani, da je osumljena ali obtožena storitve kaznivega dejanja, do konca postopka, kar pomeni do končne ugotovitve, ali je osumljenec oziroma obtoženec storil kaznivo dejanje, vključno z morebitnim izrekom kazni in obravnavo vseh pravnih sredstev.
2. Ta direktiva se uporablja za osebe, zoper katere je bil uveden postopek na podlagi Okvirnega sklepa 2002/584/PNZ, od trenutka, ko so prijete v izvršitveni državi.

Člen 3 **Pravica do dostopa do odvetnika v kazenskem postopku**

1. Države članice zagotovijo, da je osumljenim in obtoženim osebam pravica do dostopa do odvetnika dovoljena nemudoma in vsekakor:
 - (a) pred začetkom kakršnega koli zaslišanja, ki ga izvajajo policija ali drugi organi kazenskega pregona;
 - (b) ob izvajanju kakršnega koli procesnega dejanja ali dejanja zbiranja dokazov, pri katerem se navzočnost osebe zahteva ali dovoljuje kot pravica v skladu z nacionalnim pravom; razen če bi to vplivalo na pridobivanje dokazov,
 - (c) od začetka odvzema prostosti.

³⁷ Končno besedilo te uvodne izjave direktive bo odvisno od stališča Združenega kraljestva in Irske, sprejetega v skladu z določbami Protokola (št. 21).

2. Da se osumljeni ali obtoženi osebi omogoči učinkovito uresničevanje njenih pravic do obrambe, se ji dostop do odvetnika dovoli pravočasno in na način, ki ji to omogoča.

Člen 4

Vsebina pravice do dostopa do odvetnika

1. Osumljena ali obtožena oseba se ima pravico sestati z odvetnikom, ki jo zastopa.
2. Odvetnik ima pravico biti navzoč na vsakem zaslišanju ali obravnavi. Pravico ima postavljati vprašanja, zahtevati pojasnilo in dati izjave, ki so evidentirane v skladu z nacionalnim pravom.
3. Odvetnik ima pravico biti navzoč pri vsakem drugem preiskovalnem dejanju ali dejanju zbiranja dokazov, pri katerem se navzočnost osumljene ali obtožene osebe zahteva ali dovoljuje kot pravica v skladu z nacionalnim pravom, razen če bi to vplivalo na pridobivanje dokazov.
4. Odvetnik ima pravico preveriti razmere, v katerih je osumljena ali obtožena oseba priprta, in ima zato dostop do prostorov, v katerih je oseba priprta.
5. Trajanje in pogostnost sestankov med osumljeno ali obtoženo osebo in njenim odvetnikom nista omejena na noben način, ki bi lahko škodoval uresničevanju njenih pravic do obrambe.

Člen 5

Pravica do komunikacije v primeru prijetja

1. Država članica zagotovi, da ima oseba iz člena 2, ki ji je bila odvzeta prostost, pravico do komunikacije z vsaj eno osebo, ki jo imenuje sama, in sicer nemudoma.
2. Če je taka oseba otrok, države članice zagotovijo, da je otrokov pravni zastopnik ali druga odrasla oseba, odvisno od otrokove koristi, nemudoma obveščena o odvzemu prostosti in razlogih zanj, razen če bi bilo to v nasprotju z otrokovimi koristmi, v takem primeru pa se obvesti druga ustrezna odrasla oseba.

Člen 6

Pravica do komunikacije s konzularnimi ali diplomatskimi organi

Države članice zagotovijo, da imajo osebe, na katere se nanaša člen 2, ki jim je bila odvzeta prostost in ki niso njihovi državljani, pravico, da se o njihovem priporu nemudoma obvestijo konzularni ali diplomatski organi države njihovega državljanstva ter da komunicirajo s konzularnimi ali diplomatskimi organi.

Člen 7

Zaupnost

Države članice zagotovijo, da je zajamčena zaupnost sestankov med osumljeno ali obtoženo osebo in njenim odvetnikom. Zagotovijo tudi zaupnost korespondence, telefonskih pogovorov

in drugih oblik komunikacije med osumljeno ali obtoženo osebo in njenim odvetnikom, dovoljenih na podlagi nacionalnega prava.

Člen 8 **Odstopanja**

Države članice ne odstopajo od nobene določbe te direktive, razen v izjemnih okoliščinah od člena 3, člena 4(1) do (3) ter členov 5 in 6. Vsako tako odstopanje:

- (a) je utemeljeno z nujnimi razlogi, povezanimi z nujno potrebo po preprečitvi resnih škodljivih posledic za življenje ali telesno celovitost osebe;
- (b) ne temelji izključno na vrsti ali resnosti domnevnega kaznivega dejanja;
- (c) ne presega tega, kar je potrebno;
- (d) je časovno čim bolj omejeno in nikakor ne traja do faze obravnave;
- (e) ne vpliva na poštenost postopka.

Odstopanja se lahko dovolijo le z ustrezno obrazloženim sklepom, ki ga pravosodni organ izda za vsak primer posebej.

Člen 9 **Odpoved pravici**

1. Brez poseganja v nacionalno pravo, s katerim se zahteva obvezna navzočnost ali pomoč odvetnika, za vsako odpoved pravici do odvetnika iz te direktive veljajo naslednji pogoji:
 - (a) osumljena ali obtožena oseba je bila predhodno pravno poučena o posledicah odpovedi pravici ali se je drugače popolnoma seznanila s temi posledicami;
 - (b) osumljena ali obtožena oseba je sposobna razumeti te posledice in
 - (c) odpoved pravici je dana prostovoljno in nedvoumno.
2. Odpoved pravici in okoliščine, v katerih je bila dana, se evidentirajo v skladu s pravom zadevne države članice.
3. Države članice zagotovijo, da je mogoče odpoved pravici pozneje preklicati v kateri koli fazi postopka.

Člen 10 **Osebe, ki niso osumljene in obtožene osebe**

1. Države članice zagotovijo, da je vsaki osebi, ki ni osumljena ali obtožena oseba in jo policija ali drug organ pregona zasliši v okviru kazenskega postopka, dovoljen dostop do odvetnika, če med zaslišanjem ali obravnavo postane osumljena ali obtožena storitve kaznivega dejanja.

2. Države članice zagotovijo, da se ne sme nobena izjava, ki jo je taka oseba dala, preden je bila seznanjena, da je postala osumljena ali obtožena oseba, uporabiti zoper njo.

Člen 11

Pravica do dostopa do odvetnika v postopku na podlagi evropskega naloga za prijetje

1. Države članice zagotovijo, da ima vsaka oseba, zoper katero je bil uveden postopek na podlagi Okvirnega sklepa Sveta 2002/584/PNZ, takoj ob prijetju na podlagi evropskega naloga za prijetje pravico do dostopa do odvetnika v izvršitveni državi članici.
2. Kar zadeva vsebino pravice do dostopa do odvetnika, ima ta oseba v izvršitveni državi članici naslednje pravice:
 - pravico do dostopa do odvetnika pravočasno in na način, ki ji omogoča učinkovito uresničevanje njenih pravic,
 - pravico do srečanja z odvetnikom, ki jo zastopa,
 - pravico, da je njen odvetnik navzoč na vsakem zaslišanju in obravnavi, vključno s pravico, da postavlja vprašanja, zahteva pojasnilo in da izjave, ki se evidentirajo v skladu z nacionalnim pravom,
 - pravico, da ima njen odvetnik dostop do prostora, v katerem je priprta, da bi preveril razmere v priporu.

Trajanje in pogostnost sestankov med to osebo in njenim odvetnikom nista omejena na noben način, ki bi lahko škodoval uresničevanju njenih pravic na podlagi Okvirnega sklepa Sveta 2002/584/PNZ.
3. Države članice zagotovijo, da ima vsaka oseba, zoper katero je bil uveden postopek na podlagi Okvirnega sklepa Sveta 2002/584/PNZ, na zahtevo tudi pravico do dostopa do odvetnika v odreditveni državi članici takoj ob prijetju na podlagi evropskega naloga za prijetje, da bi ta pomagal odvetniku v izvršitveni državi članici v skladu z odstavkom 4. Ta oseba se obvesti o navedeni pravici.
4. Odvetnik te osebe v odreditveni državi članici ima pravico izvajati dejavnosti, ki so omejene na to, kar je potrebno, da pomaga odvetniku v izvršitveni državi članici učinkovito uresničevati pravice osebe v izvršitveni državi članici na podlagi navedenega okvirnega sklepa Sveta, zlasti členov 3 in 4 sklepa.
5. Izvršitveni pravosodni organ takoj ob prijetju na podlagi evropskega naloga za prijetje obvesti odreditveni pravosodni organ o prijetju in zahtevi osebe za dostop do odvetnika v odreditveni državi članici.

Člen 12
Pravna pomoč

1. Ta direktiva ne vpliva na nacionalne določbe o pravni pomoči, ki se uporabljajo v skladu z Listino Evropske unije o temeljnih pravicah in Evropsko konvencijo o človekovih pravicah.
2. Države članice ne uporabljajo manj ugodnih določb o pravni pomoči od določb, ki trenutno veljajo v zvezi z dostopom do odvetnika, določenim v skladu s to direktivo.

Člen 13
Pravna sredstva

1. Države članice zagotovijo, da ima oseba, na katero se nanaša člen 2, učinkovito pravno sredstvo v primerih, v katerih je bila kršena njena pravica do dostopa do odvetnika.
2. Pravno sredstvo učinkuje tako, da se osumljena ali obtožena oseba vrne v stanje, v katerem bi bila, če kršitve ne bi bilo.
3. Države članice zagotovijo, da se izjave, ki jih je osumljena ali obtožena oseba dala ob kršitvi njene pravice do odvetnika ali v primerih, v katerih je bilo odstopanje od te pravice dovoljeno v skladu s členom 8, ali tako pridobljeni dokazi ne smejo v nobeni fazi postopka uporabiti kot dokazi zoper njo, razen če uporaba takšnih dokazov ne bi vplivala na pravice do obrambe.

Člen 14
Določba o prepovedi poslabšanja položaja

Ta direktiva v nobenem primeru ne pomeni omejevanja ali odstopanja od pravic in procesnih jamstev, zapisanih v Listini Evropske unije o temeljnih pravicah, Evropski konvenciji o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin, drugih ustreznih določbah mednarodnega prava ali zakonih katere koli države članice, ki zagotavljajo višjo raven varstva.

Člen 15
Prenos

1. Države članice sprejmejo zakone in druge predpise, potrebne za uskladitev s to direktivo, najpozneje do [24 mesecev po objavi te direktive v *Uradnem listu Evropske unije*].
2. Besedilo navedenih predpisov in korelacijsko tabelo med navedenimi predpisi in to direktivo sporočijo Komisiji.
3. Države članice se v sprejetih predpisih sklicujejo na to direktivo ali pa sklic nanjo navedejo ob njihovi uradni objavi. Države članice določijo način sklicevanja.

Člen 16
Začetek veljavnosti

Ta direktiva začne veljati dvajseti dan po objavi v *Uradnem listu Evropske unije*.

Člen 17
Naslovniki

Ta direktiva je naslovljena na države članice v skladu s Pogodbama.

V Bruslju,

Za Evropski parlament
Predsednik

Za Svet
Predsednik